

Praktijk

Scheidend secretaris verruult management voor inhoud

De ontsokking van de advocaat

'Ambachtelijk gepriegel' aan verordeningen was een hobby waarmee Frederik Heemskerk respect afdwong. Op 1 mei wordt de algemeen secretaris van de Orde van Advocaten raadsheer bij het Hof Den Haag. Tot zijn spijt blijft zijn proeve voor een verordening voor 'échte tuchtregels' in de bureaula achter. Omdat hij vooral gericht is op de inhoud praat hij liever niet over zichzelf.

mr. Lex van Almelo

freelance journalist en tekstconsultant te Linschoten

Frederik Heemskerk (61), scheidend algemeen secretaris van de Orde van Advocaten, is niet onverdeeld gelukkig met de ontwikkelingen in de advocatuur. 'De afgelopen vijftien jaar is de advocatuur opener geworden, ja. De Engelse kantoren zijn gekomen en binnen Europa heeft Nederland de grootste advocatenkantoren: het is een bedrijfstak die voortvarend bezig is, dat is een vorm van opening. Maar wat ik heel kenmerkend vind, is de soms doorgeschoten specialisatie die ten koste gaat van de sociale praktijk. De vijftigers zijn nog generalistisch opgeleid en deden ook pro-Deo-zaken. Je ziet nu generaties advocaten niets meer te maken hebben met burgers als cliënt. Dat leidt tot eenzijdigheid. Als Orde probeer je er iets aan te doen zodat de typische kenmerken van de advocaat niet verloren gaan. Maar je kunt advocaten moeilijk verplichten mensen van vlees en bloed bij te staan in een procedure.'

In Oostenrijk bestaat zo'n sociale dienstplicht wel.

'Sommige kantoren hebben geen specialisme meer om met de problemen van de burger om te gaan. Ik zie ons er nog geen verordening over schrijven.'

Waarom niet?

Heemskerk, glimlachend: 'Ik zie het niet op korte termijn gebeuren... Het allerbelangrijkste is dat advocaten die zich willen toeleggen op de ziekenfondspraktijk dat ook moeten kunnen. De overheid moet daarom een goede vergoeding betalen. Daarvoor hebben wij op verzoek van de Staatssecretaris van Justitie een kwaliteitssysteem ontwikkeld met zichtbare kwaliteitscriteria en met een systeem

van intervisie waarbij advocaten op andere kantoren gaan kijken. Op kantoren waar minder sociale controle is op elkaars werk, is het zo gek nog niet om een andere advocaat eens naar jouw dossiers te laten kijken.'

Onderschrijft u dus de scepsis van Justitie over de kwaliteit van de sociale rechtshulp?

'De economische noodzaak om de uurvergoedingen voor toevoegingen te verhogen tot 200 gulden is zo duidelijk dat wij wel akkoord moesten gaan met de voorstellen voor kwaliteitscontrole. En een beetje kwaliteitszorg is nooit weg – daar zijn wij sowieso mee bezig. Straks gaan wij er bij alle kantoren mee beginnen.'

Wie gaat dat dan doen bij een kantoor uit de toptien?

'De Engelsen zeggen: *We'll cross that bridge when we get to it.*

De advocaat als ster – is dat ook niet een kenmerkende ontwikkeling van de laatste jaren?

'Advocaten zoeken meer de publiciteit. In die zin is de advocatuur zeer gemoderniseerd. Communicatiewetenschapper Anne van der Meiden heeft dat eens getypeerd als 'de ontsokking van het beroep'. De advocatuur is minder notabel, meer verzakelijkt. Aan de ene kant is de drempel naar de advocaat daardoor lager geworden – de burger is zelf natuurlijk ook assertiever geworden. Maar de keerzijde van de medaille is ongegeneerd materialisme en een scheefgetrokken imago van de beroepsgroep. Het is hoogst merkwaardig dat wij als Orde worden vereenzelvigd met de advocaten die zich het meest in de openbaarheid etaleren. Die hebben het beeld van de

Praktijk

Je ziet nu generaties advocaten niets meer te maken hebben met burgers als cliënt, dat leidt tot eenzijdigheid

advocaat scheefgetrokken en dat wreekt zich als wij praten over hogere toevoegingsvergoedingen. Dan wordt ons tegenworpen: jullie verdienen toch genoeg! Door de komst van de Engelse kantoren wordt het beeld misschien nog schever. Je kunt er bedroefd om zijn en er een verzuchting om slaken. Maar als Orde heb je geen instrument om te zeggen: dat mag niet.'

Afdwalen

Om 'de kroonjuwelen' van de advocaat, zoals verschoningsrecht en onpartijdigheid, te verdedigen tegen de druk van de marktontwikkelingen, heeft Frederik Heemskerck enkele ver-

ordeningen geschreven. Een voorbeeld is de samenwerkingsverordening die accountants met een 'paardensprong' kunnen nemen.

Heemskerck: 'Een andere mogelijkheid voor interdisciplinaire samenwerking is dat advocaten een *service agreement* sluiten met een multidisciplinair kantoor. Vier van de Big Five hebben inmiddels geopteerd voor een van beide oplossingen. Onze regelgeving geeft dus de nodige ruimte.'

Als het Europees Parlement niet in de bres springt voor de advocaat, zal de meldplicht in het kader van de witwasbestrijding het verschoningsrecht inperken.

'Het is nauwelijks voorstelbaar dat het doorgaat. Maar zelfs als de Nederlandse wetgever de meldplicht eenmaal heeft geïmplementeerd, denk ik dat er in de praktijk niet zoveel van terecht komt.'

De advocaat dankt de kroonjuwelen mede aan het domeinmonopolie. Moet de advocaat zich op de markt van juridische dienstverlening niet meer profileren als pleiter in plaats van zijwegen in te slaan die concurrenten ook kunnen bewandelen, zoals mediation? Zo prijst een oud-algemeen-deken zijn kantoor aan met de slogan 'niet bang om te bijten'.

'Die slogan doet mij denken aan Van Kooten en De Bie, die het op de Bescheurkalender hadden over advocatenkantoor Bouvier Bouvier en Den Teckel, dat in een brief schreef: 'Woef. Als u niet onmiddellijk gaat betalen, gaan wij bijten!' Maar serieus, er zijn ook advocaten die optreden als faillissementscurator, terwijl de advocaat zich van oudsher ook bezighoudt met arbitrage. Niettemin gaan wij onderzoeken of een deel van de balie langzamerhand niet te veel is weggedreven van hun kerncompetentie. In 2002, als de Orde vijftig jaar bestaat, is de jaarvergadering gewijd aan de vraag of er sprake is van noodlottig afdwalen.'

Op het ministerie bestaat de indruk dat de Orde niet altijd meer leiding kan geven aan discussie en soms achter de marktontwikkelingen aan holt.

'Wat het ministerie hier bedoelt kan ik niet volgen. De Orde heeft nog altijd de leiding over het debat. Halverwege mijn periode was er bijvoorbeeld een lobby van verzekerings- en bedrijfsjuristen om toegang te krijgen tot de verplichte procesvertegenwoordi-

Foto: Eric de Vries

Van de geschiedenis kun je leren dat mensen niet van de geschiedenis leren

ging. Je moet voorkomen dat je meerdere soorten advocaten krijgt. Daarom heeft de Orde, om met oud-deken De Waard te spreken, zichzelf toen in de *drivers seat* gezet door de balie te vergroten en die juristen onder bepaalde voorwaarden toegang te geven tot de balie.

‘Er is wel een cesuur tussen de Orde vóór en na de werkgroep-Cohen. Vóór die tijd ondersteunde de Orde kantoren nog wel bij hun marketingactiviteiten. De werkgroep-Cohen heeft onderstreept dat wij ons moeten concentreren op het algemeen belang, op zaken die ten goede komen aan de rechtszekerheid van de burger. De werkgroep heeft bijgedragen aan een bewustwordingsproces, aan het besef dat je als Orde het belang van de advocaat kunt behartigen voor zover dat parallel loopt met het algemeen belang van de rechtzoekende.

‘Toen ik begon waren er ongeveer 6000 advocaten, nu zijn het er ruim 11.000. Destijds bestond het bureau uit veertien mensen, van wie zes opleiders. Nu zijn er vijftig mensen, onder wie zestien opleiders. We zijn steeds meer activiteiten gaan ontplooiën en meer energie gaan steken in het op peil houden van de kwaliteit van de beroepsgroep. De Orde bestaat eigenlijk uit twintig publiekrechtelijke beroepsorganisaties, een landelijke en negentien lokale orden. Wij moeten ervoor zorgen dat het lokale beleid spoort met het landelijk beleid. Daarvoor moeten wij veel meer doen dan vroeger. Het probleem is dat de Orde in enkele arrondissementen geen eigen bureau heeft en daardoor continuïteit mist. Wij streven ernaar dat alle orden een eigen bureau hebben. Drie à vier kleinere orden zouden een gemeenschappelijk bureau kunnen vormen als hun arrondissementen aan elkaar grenzen. Zij kunnen gezamenlijk enkele professionele krachten aanstellen en er systeem in brengen. Dan ga ik uit van het huidige aantal arrondissementen, maar dat verandert misschien wel.

‘Hoewel, zo eenvoudig is dat niet. Voor de Tweede Wereldoorlog is er eens een kabinet gevallen over het voorstel om het aantal arrondissementen en kantongerechten te verminderen. Ik lees graag geschiedkundige boeken. Van de geschiedenis kun je leren dat dezelfde soorten problemen met de regelmaat

van de klok terugkomen. En dat mensen niet van de geschiedenis leren.’

Geldt dat ook voor de Orde van Advocaten?

‘Daar moet je verschrikkelijk mee oppassen – zeggen: dit lijkt op het probleem dat wij vijf jaar geleden hebben opgelost. Voor je het weet ben je een wijsneus die geen veranderingen wil.’

‘Cause’ voor ‘case’

Na zijn studie was Heemskerk drie jaar advocaat-stagiair bij het toenmalige Nauta Lambert Blussé in Rotterdam, ‘de wortel van het huidige Nauta Dutilh’. Daarna vervulde hij elf jaar lang verschillende commerciële en managementfuncties bij KLM om vervolgens officier van justitie te worden in Amsterdam. In zijn zes jaar als officier merkte hij dat er toen al sprake was van polarisatie in de rechtszaal. In Amsterdam althans.

‘In de provincie zeiden advocaten: ik waag het van mening te verschillen met de officier. In Amsterdam werd je altijd vrij fors aangepakt. Dat is ook het spel.’

Het spel en het algemeen belang.

‘Na mijn periode in het bedrijfsleven heb ik steeds functies gezocht waarin het algemeen belang vooropstaat. Dat is een beetje de aard van het beestje. Ik zeg wel eens tegen sollicitanten die uit de advocatuur willen: je wilt geen *cases* meer, maar een *cause*. Dat geldt voor mij ook. Ik ben wel eens gepolst voor managementfuncties bij grote kantoren. Maar dan kun je weer veel beter bij de Orde zitten, want je bent hier in hoge mate inhoudelijk bezig. Verordeningen schrijven was toevallig een hobby van mij. Dat ambachtelijke gepriegel aan een stuk kan mij zeer veel voldoening schenken. Het hoogtepunt vind ik zelf de Verordening op de praktijkuitoefening in dienstbetrekking.’

Hoewel hij met deze hobby over het algemeen veel respect afdwong bij de Algemene Raad, zijn niet ál zijn pennenvruchten welkom.

Frederik Heemskerk: ‘Een taak die helaas niet afkomt is de verordening op de goede praktijkuitoefening. De bedoeling was om wat het Europese Hof ‘de echte tuchtregels’ noemt, om de goede gedragsregels die er écht toe doen, vast te leggen in een aparte verordening. Het gaat dan bijvoorbeeld om de regels

voor interdisciplinaire samenwerking, voor de omgang met belangenconflicten en om het commissieverbod. Ik had een hele proeve voor de verordening bijgevoegd. Want ik ben ervan overtuigd dat dit een heel betekenisvolle stap zou zijn.'

Handig

Over belangenconflicten gesproken. Met name het gerechtshof Den Haag, waar u al enige tijd raadsheer-plaatsvervanger bent, wordt nogal eens beticht van belangenverstrengeling tussen advocatenkantoren en rechterlijke macht. Wat vindt u van de advocaat als rechter-plaatsvervanger?

'Dat thema speelt nu wat minder. Onder minister Sorgdrager van Justitie is het een issue geweest. Een journalist die in de rechtszaal zat, zag een van de rechters de zaal uit lopen en vervolgens terugkomen om in de volgende zaak te pleiten als advocaat. Daarmee was de schijn van vooringenomenheid gewekt en door de krantenpublicatie kreeg de zaak thermiek. Maar eigenlijk is die soep nooit zo heet gegeten. Volgens de gedragsregels moet de advocaat zich altijd onthouden in zaken waarbij hij of zijn kantoor betrokken is geweest. De rechterlijke macht steunt nog steeds in belangrijke mate op plaatsvervangers. Bijvoorbeeld om achterstanden in te lopen in vakantieperiodes. Maar ook omdat bij de rechterlijke macht bepaalde specialismen minder goed vertegenwoordigd zijn, zoals intellectueel-eigendomsrecht. Dan is het toch wel handig om een advocaat mee te laten doen.'

De vacatiegelden voor een zitting zijn laag. Valt het rechter-plaatsvervangerschap te beschouwen als de sociale praktijk van de grote kantoren?

'De vergoedingen zijn inmiddels iets opgetrokken tot vier- à vijfhonderd gulden per zittingsdag. Maar dat staat nog altijd volstrekt niet in verhouding tot wat een plaatsvervanger als advocaat zou verdienen. Ik ben zelf al jaren lang plaatsvervanger bij het hof Den Haag. Als je na de advocatuur wilt overstappen naar de rechterlijke macht, is het toch goed als je met het bijlste gehakt hebt. Maar het is een heel toevallige weg die ik bewandel. Toen ik er in 1994 begon, dacht ik absoluut niet aan een overstap.'

Waarom gaat u weg bij de Orde?

'Vijftien jaar is een mooie tijd om iets af te ronden. De lol van de managementtaken begint een beetje te slijten. Ik vind het heel erg leuk om als raadsheer straks alleen maar met de inhoud bezig te zijn. Bovendien kun je als rechter doorgaan tot je 70ste. Ik ben nu 61, na mijn 65ste kan ik mijzelf nog geestelijk in conditie houden en maatschappelijk actief zijn.'

n

